

บทที่ 7 เรื่อง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการแช่เยือกแข็งและการเก็บรักษา

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการแช่เยือกแข็ง จะมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1.1 อุณหภูมิบนตัวปลาหรือสัตว์น้ำจะค่อยๆลดลง โดยบริเวณผิวหนังจะลดลงเร็วกว่า

1.2 การเกิดผลึกน้ำแข็ง ปลาหรือสัตว์น้ำจะแข็งตัวที่อุณหภูมิแตกต่างกัน เช่น ปลาเริ่มแข็งตัวที่ 28 °F โดยการแข็งตัวจะเริ่มจากด้านนอกเข้าไปจนถึงส่วนกลาง เนื่องจากด้านนอกได้สัมผัสกับ Cooling medium ส่วนการแข็งตัวที่จุดศูนย์กลางจะเกิดขึ้นช้าๆ โดยจะขึ้นกับกรรมวิธีการให้ความเย็นและความหนาของชิ้นปลา

ดังนั้นอัตราการลดลงของอุณหภูมิหรือการเกิดผลึกน้ำแข็ง ถ้าช้าจะได้ผลึกน้ำแข็งที่มีขนาดใหญ่ ทำให้เนื้อเยื่อฉีกขาด เมื่อผ่านการ Thaw จะสูญเสีย Drip มาก สูญเสียคุณค่าอาหาร เนื้อสัมผัสก็จะนุ่มและด้วย

1.3 การเกิด Oxidation และการคายระเหยของน้ำออกจากผลิตภัณฑ์ ขณะแช่แข็งโดยพบว่า

1.3.1 ปฏิกิริยา Oxidation จะเกิดได้ดีในกรณีแช่แข็งแบบ immersion freezing เนื่องจากผิวหนังของผลิตภัณฑ์มีโอกาสสัมผัสกับออกซิเจนที่ละลายใน Cooling medium

1.3.2 การระเหยน้ำออกจากผลิตภัณฑ์ จะเกิดมากในการแช่แข็งแบบ Air blast freezing

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์แช่เยือกแข็ง จะมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

2.1 การระเหยของน้ำออกจากผลิตภัณฑ์ เกิดขึ้นเนื่องจากการเคลือบไม่ดีหรือบรรจุหีบห่อไม่ดี สภาพในห้องเย็นไม่สม่ำเสมอ มีการสูญเสียน้ำมาก ทำให้ผลิตภัณฑ์ด้อยคุณภาพ คือ เกิด Freezer burn (ผิวหน้าแห้งแข็ง) และสูญเสียน้ำหนักมากด้วย ซึ่งสามารถป้องกันได้โดยการ

2.1.1 การเคลือบ (Grazing)

การเคลือบ หมายถึง การห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ด้วยชั้นบาง ๆ ของน้ำแข็งหรืออื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการระเหยของน้ำออกจากผลิตภัณฑ์ วิธีที่สะดวกที่สุด คือ การเคลือบด้วยน้ำ (ice glazing) ซึ่งอาจเติมน้ำลงไปในกล่องแม่แบบหรือ block ก่อนนำไปแช่เยือกแข็ง หรือนำผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแช่เยือกแข็งแล้วไปจุ่มลงในน้ำเย็นที่สะอาด อุณหภูมิ 34-36 °F (1-2 °C) น้ำที่เกาะโดยรอบผลิตภัณฑ์จะแข็งตัวและห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ไว้หรืออาจทำทั้งสองแบบ

* การเคลือบนอกจากจะป้องกัน

การสูญเสียน้ำแล้วยังช่วยให้

ป้องกันไม่ให้เกิดผลิตภัณฑ์สัมผัสกับอากาศ และส่วนประกอบของไขมัน ในผลิตภัณฑ์ทำปฏิกิริยากับออกซิเจน ที่จะทำให้เกิดการหืนด้วย

2.1.2 บรรจุในภาชนะที่ป้องกันการระเหยน้ำได้ดี เช่น PE, PP, Polyester

2.1.3 ควบคุมสภาพในห้องเย็นให้ดี (ควรมีความชื้นสูง การหมุนเวียนของ อากาศน้อย และมีการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมिन้อยที่สุด) เพื่อช่วยลดการระเหยของน้ำ

2.2 การเปลี่ยนแปลงสี สีของปลาเมื่อเก็บรักษาไว้นานขึ้นจะมีสีซีดลง หรือเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล หรือสีคล้ำ โดยเกิดจากการ Oxidation ของเม็ดสี heamoglobin ในเลือด

2.3 การเปลี่ยนแปลงกลิ่น ปลาสดจะมีกลิ่นคาวปลาเล็กน้อย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงกลิ่นจะมี 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 การสูญเสียกลิ่น กลิ่นเกิดจากสารประกอบที่ไม่คงตัวและจะถูกทำลายได้ เมื่อเก็บไว้นานขึ้น เช่น เกิดการ Oxidation ซึ่งถ้าทดลองเก็บในภาชนะที่ปิดสนิทจะช่วยรักษากลิ่นไว้ได้ดีกว่า

2.3.2 การเกิดกลิ่นแปลกปลอม เกิดหลังจากการสูญเสียกลิ่นธรรมชาติแล้วที่ปิดสนิทจะช่วยรักษากลิ่นไว้ได้ดีกว่า ที่มักเกิดขึ้นเสมอๆ คือ Rancidity โดยเฉพาะปลาที่มีไขมันสูง (Fatty fish) จะเกิดได้ง่ายกว่าปลาที่มีไขมันต่ำ

2.4 การเปลี่ยนแปลงของโปรตีน พบว่า ความเย็นจัด ทำให้โปรตีนเกิด denature ซึ่งมีผลให้ เนื้อสัมผัสกระด้าง (toughness) สูญเสียคุณสมบัติในการละลายและคุณสมบัติในการอุ้มน้ำ จึงมี drip loss มาก

2.5 การเปลี่ยนแปลงของเอนไซม์ พบว่า การแช่แข็งจะไม่ทำลายเอนไซม์ แต่จะชะลอหรือยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ ทำให้กิจกรรมต่างๆ เกิดได้ช้าลง

2.6 การเปลี่ยนแปลงของไขมัน พบว่า ที่อุณหภูมิต่ำปฏิกิริยา Oxidation ของไขมันเกิดได้ช้าลง แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้บ้างโดยเฉพาะเมื่อเก็บไว้นาน ๆ เช่นหลังจาก 6 เดือนไปแล้ว

2.7 การเปลี่ยนแปลงของวิตามิน อุณหภูมิต่ำจะไม่ทำลายวิตามิน แต่กลับช่วยรักษาคุณภาพของวิตามินไว้ด้วย แต่ในทางปฏิบัติ พบว่า วิตามินมักมีการสูญเสียไปในระหว่างการล้าง การลวก ตัดแต่ง โดยเฉพาะวิตามินที่ละลายน้ำ ส่วนวิตามินที่ละลายในไขมันจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเมื่อเก็บผลิตภัณฑ์ไว้นาน